

Is Henri Bontenbal wel een echte christendemocraat?

Posted on 20 oktober 2026 by Pieter de Jonge

In lezingen en publicaties windt CDA-leider Henri Bontenbal er geen doekjes om. Alles wat misgaat in de samenleving is het gevolg van individualisme en materialisme. Daarvoor houdt hij het liberalisme verantwoordelijk. Alsof hij nog in de negentiende eeuw leeft, toen de gereformeerde ARP het 'atomisme' van de liberalen hekelde.

We leven alleen in de eenentwintigste eeuw. In de tussenliggende periode hebben zowel de christendemocratie als het liberalisme de nodige ontwikkelingen doorgemaakt. Bontenbal lijkt die te negeren. Maar hoe zit het met zijn kiezers?

Natuurlijke bondgenoten

In 1917 voerde Nederland algemeen (mannen)kiesrecht in, plus gelijke financiering van openbaar en bijzonder onderwijs. Met deze zogenoemde 'Pacificatie' werden de grote politieke twistpunten van de negentiende eeuw opgelost. Zo verdwenen ook de belangrijkste drempels voor regeringssamenwerking tussen christendemocraten

en liberalen.

De eerste samenwerking vond plaats van 1933 tot 1937, tijdens de kabinetten-Colijn II en III. Van 1959 tot 1973 werd Nederland vrijwel uitsluitend bestuurd door coalities van de drie christendemocratische partijen KVP, ARP en CHU met de VVD. In 1977 deed het toen nog federatieve CDA voor het eerst mee aan de Tweede Kamerverkiezingen, de fusie volgde in 1980. Sinds 1977 regeerde het CDA 23 jaar met de VVD en acht jaar met de PvdA.

Van de acht regeringen met de VVD eindigde alleen het tweede kabinet-Lubbers (1986-1989) met ruzie. Van de drie regeringen met de PvdA waren er twee 'vechtkabinetten' die voortijdig vielen. En na twee CDA/PvdA-regeringen, te weten Lubbers III (1989-1994) en Balkenende IV (2007-2010), volgde een zware electorale afstraffing voor het CDA. Mocht Bontenbal liever regeren met Pro, dan kan hij zich niet beroepen op gunstige precedents.

Bontenbal heeft een goede verstandhouding met D66-premier Rob Jetten. Dit lijkt in tegenspraak met zijn kritische benadering van het liberalisme. Vermoedelijk groeiden Bontenbal en Jetten naar elkaar toe tijdens hun oppositie tegen het kabinet-Schoof (2024-2025).

Van 2017 tot 2024, tijdens de kabinetten-Rutte III en IV, zaten CDA en D66 samen in de regering. De toenmalige CDA-bewindspersonen waren ooggetuigen van de steeds moeizamere samenwerking tussen VVD-premier Mark Rutte en D66-vicepremier Sigrid Kaag. Kaag zou ook een lage dunk hebben gehad van CDA-minister Wopke Hoekstra, in 2021-2023 partijleider en tweede vicepremier. De CDA-bewindspersonen van toen zijn weg uit Den Haag, op Mona Keijzer na die het CDA verliet.

Bontenbal werd in 2021 voor het eerst (vervangend) Tweede Kamerlid. Na de verkiezingen van 2023 bleef er in de vijfkoppige CDA-fractie niemand over die vóór 2021 Kamerlid was. Naar het kabinet-Jetten vaardigde het CDA louter onervaren bewindspersonen af. De huidige landelijke CDA'ers zullen hun mening over D66 baseren op de verhouding vanaf 2023.

Paarse triomf

D66 werd opgericht om 'het bestel' te laten 'ontploffen'. Een verzuild bestel waarvoor zij de christendemocraten verantwoordelijk hielden. D66-coryfee Hans van Mierlo beschouwde het aantreden van het eerste 'paarse' kabinet in 1994, voor het eerst sinds 1918 zonder christendemocraten in de regering, als een triomf.

Terwijl D66 ageerde tegen het CDA, werkte de VVD juist graag met de partij samen. Rutte wilde de christendemocraten vier keer in zijn regering en sprak van 'verantwoordelijkheidsvakantie' toen Sybrand Buma het CDA buiten Rutte II (2012-2017) hield.

Het CDA, kortom, heeft goede ervaringen met de VVD en slechte met D66 en Pro-voorloper PvdA. Bontenbal heeft dus opmerkelijke politieke partnervoorkeuren.

Machtsmachine

Op 31 augustus hield Bontenbal de HJ Schoo-lezing. In antwoord op een publieksvraag zei hij bij de verkiezingen van 2025 niet bezig te zijn geweest met het halen van veel zetels, maar met het zo goed mogelijk neerzetten van het CDA-verhaal. Liever klein en authentiek dan groot en niet jezelf zijn.

Bij de Duitse zusterpartijen CDU en CSU zou zo'n uitspraak verbazing wekken. De christendemocratische bondskanseliers Konrad Adenauer (1949-1963), Helmut Kohl (1982-1998) en Angela Merkel (2005-2021) waren machts politici. Waar Kohl de kleinere (liberale!) coalitiepartner FDP nog wat gunde, streefden Adenauer en Merkel uitsluitend naar een zo gunstig mogelijke positie voor de CDU. In 2017 omschreef René Cuperus Merkel zelfs als 'een vrouwtjespin die haar partner verslindt'.

Het Europese verband van christendemocraten heet Europese Volkspartij (EVP). Om in het Europees Parlement groter te worden dan de sociaaldemocratische fractie, bepleitte Kohl het opnemen van conservatieve partijen uit nieuwe lidstaten zonder christendemocratische traditie. Hij kreeg zijn zin en sinds 1999 is de EVP de grootste Europese fractie. Zelfs Forza Italia, de partij van Silvio Berlusconi, mocht lid worden. Eveneens uit machtspolitieke overwegingen bleef de Hongaarse partij Fidesz van Viktor Orbán, togetreden in 2000, EVP-lid tot het in 2021 echt niet langer kon.

Na de Tweede Kamerverkiezingen van november 2023 voorspelde menig een dat het CDA zou verdwijnen en dat hun voormalige kiezers voortaan NSC of BBB zouden stemmen. In juni 2024 werden Europese verkiezingen gehouden. In dat tussenliggende halve jaar legde de EVP alvast contact met NSC en BBB, die beide toetraden tot de EVP-fractie in het Europees Parlement.

Inmiddels is NSC uit de Tweede Kamer verdwenen en lijkt er weinig hoop voor BBB. In Brussel stapte BBB over naar de conservatieve ECH-fractie. De enige NSC-Europarlementariër bleef bij de EVP, maar zegde onlangs zijn partijlidmaatschap op. Menig CDA'er zal het met genoegen aanzien. Blijft dat toen het CDA om haar voortbestaan vecht, de EVP voor de zekerheid contact zoekt met andere Nederlandse partijen.

'Als je wint, heb je vrienden.' Toen het CDA in september 2025 weer kans maakte de premier te leveren, sprak EVP-voorzitter Manfred Weber het CDA-verkiezingscongres toe. De Europese christendemocraten zijn geen getuigenisclubje, maar een machtsmachine. Beseft Bontenbal dat wel?

Niet op de EVP-lijn

Het CDA heeft geldige redenen om pro-Europees te zijn. Begin jaren tachtig kregen veel van de toen nog tien lidstaten christendemocratische premiers, die dat ambt nog steeds vervulden toen in 1991 het Verdrag van Maastricht werd getekend. De omvorming van Europese Gemeenschap (EG) tot Europese Unie (EU) en de invoering van de euro zijn christendemocratische wapenfeiten.

In landen met een formeel of feitelijk tweepartijenstelsel, zoals Duitsland, Oostenrijk en Italië, vormden de christendemocraten de centrumrechtse, conservatieve volkspartij, als tegenhanger van de socialisten. De Luxemburgse CSV werd in 1944 opgericht als opvolger van de *Rechtspartei* ('Rechtse Partij'). Dat verklaart waarom Kohl ook seculiere conservatieve partijen uit nieuwe EU-lidstaten wilde opnemen. Het betekent ook dat de koers van Bontenbal, die het CDA naar links trekt, afwijkt van de EVP-lijn.

Kort geheugen

Bontenbal laat zich weinig gelegen liggen aan het parlementaire verleden in eigen land. Hij vulde de Tweede Kamerlijst met nieuwkomers. Naar het kabinet vaardigde

hij partijgenoten af die niet eerder regeringsverantwoordelijkheid droegen. Hij noemt zich christendemocraat, terwijl hij afwijkt van de consensus binnen zijn Europese familie. Alsof hij liever het wiel opnieuw uitvindt.

Bontenbals politieke geheugen lijkt niet verder terug te gaan dan 2021. Zou dat ook gelden voor kiezers die daarvoor altijd CDA stemden?

Wynia's Week verschijnt 156 keer per jaar en wordt **volledig mogelijk gemaakt** door de donateurs. Doet u mee? [Doneren kan zo](#). **Hartelijk dank!**